

de l'obra que va deixar inèdita D. Bonaventura Hernández Sanahuja i que En Morera va completar. *Tarragona antigua y moderna* (1894). *Tarragona Cristiana* (dos vols. 1898-1901). El tercer volum és encara inèdit. *Memoria o descripció histórico-artística de la Santa Iglesia Catedral de Tarragona* (1904). Vol. de *Tarragona* dins la sèrie *Geografía general de Cataluña* (1909). *El puerto de Tarragona* (1910). Ens cal encara esmentar la sèrie considerable d'estudis publicats en el *Boletín Arqueológico de Tarragona* que ell havia fundat en 1901. — F. M.

Josep Fiter i Inglès

Nascut l'any 1857, es significà aviat per l'afany de conèixer directament els monuments antics de Catalunya, essent tota la vida fidel a aquesta primera direcció de l'esperit. Joveníssim encara, fundava a Barcelona, sa pàtria, una petita revista il·lustrada, *La Bandera Catalana*, on anotava les característiques dels vells casals de la ciutat. En 1876 era constituïda al voltant d'En Fiter, que no havia complert els vint anys, la primera manifestació corporativa de l'excursionisme català, donant naixença a l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, en les tasques de la qual, així com després en les de l'Associació d'Excursions Catalana, fou col·laborador infadigable, donant conferències, organitzant itineraris i publicant petites monografies descriptives i històriques. Cal remarcar *Expulsión de los Judios de Barcelona* (1876); *Reseña histórica del Santuario de Nuestra Señora de la Bonanova* (1882); *Las cercanías de Barcelona*; *Memorias sobre el templo de Hércules*. Havia tingut el propòsit d'escriure un Diccionari biogràfic de catalans i aragonesos il·lustres, que l'ocupà llargament en la reunió de notícies sens que arribés a tenir efectivitat. Morí En Fiter el dia 16 de juny de 1915. — A. D.

Enric Arderiu i Valls

Nasqué a Linyola el 25 de novembre de 1868. Havent cursat la llicenciatura de Filosofia i Lletres, va ingressar per oposició, en 1894, al servei dels Arxius i Biblioteques de l'Estat, tenint al seu càrrec la Biblioteca provincial i l'Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Lleyda.

Era un fervent lleydatà i un catalanista convençut, que sofrí el càstig injust d'ésser tret de la seva ciutat i destinat durant algun temps al servei de les Biblioteques de Huelva i de Madrid, per causa del seu ferm patriotisme. Durant la temporada que tingué d'estar a la Biblioteca Nacional de Madrid, aprofità els moments lliures per recercar en ella i en l'Arxiu Històric Nacional notícies referents a Lleyda. Llavors va publicar a la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos* (l'any 1904), una notícia detallada sobre *Un códice de Lérida. Llibre de notes antigues per memoria*, amb dades curioses per l'història del municipi lleydatà; llavors, també, va recullir els materials per al seu interessant estudi respecte *Lo siti de Lleyda pel duc d'Orleans*, que publicà més tard en el *Butlletí del Centre Excursionista de Lleyda* (any 1910), treball molt complet fet amb bon mètode i claretat, en el qual és posada a contribució la bibliografia moderna sobre la guerra de Successió i hi són aprofitats no sols els documents de l'Arxiu de Madrid, sinó també altres que l'autor va recullir als Arxius Municipal de Barcelona i Capítular de Lleyda. Els volums publicats de dit *Butlletí* contenen altres diversos treballs de l'Arderiu: ressenyes d'excursions a Verdú (any 1908) i a Castelló de Farfanya (any 1909), amb dades històriques interessants d'aquestes localitats; extrets de documents per la història de Lleyda; la monografia sobre *Lo canonge poeta de Guissona* (En Geroni Ferrer, que visqué en la primera meitat del segle XVIII); el notable treball de bibliografia certerina *Relación de las obras impresas en Cervera*; la transcripció del curiós tractat mèdic *Regiment de preservació a epidemia o pestilencia e mortaldats. Epístola de Mestre Jacme d'Agramont als honrats e discrets senyors pahers e conseyll de la ciutat de Lleyda*, trobat per ell en un manuscrit de l'Arxiu parroquial de Verdú; recensions bibliogràfiques, notes de revistes, etc. L'Arderiu era l'ànima d'aquest *Butlletí* i un dels més entusiastes socis del Centre Excursionista, del qual en 1908 n'ocupà la Presidència. Havia estat director del periòdic «La Renaixensa» de Barcelona; després a Lleyda publicà «La Comarca de Lleyda», fundà l'«Associació Cultural Catalanista» i darrerament fou l'inspirador del setmanari «Catalunya». Va dedicar-se també a la ensenyança, havent dirigit un col·legi i essent un Mestre de vàlua i molt estimat. Entre la seva labor de bibliotecari i amb molta il·lusió havia preparat una bibliografia lleydatana, que ha restat inèdita.